

“Vi leker kunskap”

Lek som verktyg för lärande genom ett pedagogperspektiv

Sabina Andersohn

Ulrika Olsson

Självständigt arbete – Pedagogik GR (C), Pedagogik, 15 hp

Huvudområde: Pedagogik

Högskolepoäng: 15 hp

Termin/år: HT/2018

Handledare: Catarina Arvidsson

Examinator: Anneli Hansson

Kurskod: PE099G

Utbildningsprogram: Förskollärare, 210 hp

Förord

Att skriva detta examensarbete har varit väldigt roligt och lärorikt. Vi har fått nya insikter och en mer fördjupad kunskap om hur viktigt det är att barn erbjuds lek på förskolan och varför den är så viktig. Samtidigt som det har varit väldigt utvecklande att skriva detta så har det varit en stor utmaning. Tillsammans har vi kunnat färdigställa detta arbete, genom att peppa varandra under tunga dagar i skrivandet. Det har underlättat väldigt mycket för vårt skrivande att vi bor i samma stad, vilket har inneburit att vi har kunnat träffas och suttit tillsammans. När vi sökte litteratur delade vi in detta i olika områden. Sabina sökte metodlitteratur och Ulrika bakgrundslitteratur. Sen plockade vi ut det som var relevant till vårt syfte. Detta bearbetade vi sedan tillsammans för att få fram en gemensam text, och bearbetat meningar till ett gemensamt arbete. Vi genomförde tre intervjuer var med förskollärare. Därefter transkriberades dessa av respektive intervjuare och sedan påbörjade vi vårt analysarbete av det insamlade datamaterialet tillsammans, och framställde vårt resultat. När vi hade fått fram vårt resultat skrev vi vår diskussion. Genom hela arbetets gång har vi båda varit delaktiga och bidragit lika mycket på olika sätt.

Vi har bägge två olika styrkor respektive svagheter när det gäller att skriva. Sabina har ett öga för att småpeta i texten för att få ihop bra sammanhang och Ulrika är bra på att lägga upp en bra planering som har gjort att vi klarat att slutföra detta i tid. Tillsammans har vi fått en röd tråd som vi är nöjda över och som vi känner genomsyrar vårt examensarbete. Under processens gång har vi flyttat och ändrat stycken för att läsaren ska ha en tydlig röd tråd att följa där vi även hade som mål att påminna läsaren om syftet med studien.

Vi vill tacka de förskollärare som ställde upp på intervjuerna. Vi tackar vår handledare Catarina Arvidsson för sitt tålmodiga stöd och peppande kommentarer, som har varit till stor hjälp, men även samtliga lärare på förskolläraryrket som gjort det möjligt för oss att ta oss igenom studietiden. Vi vill även tacka våra nära och kära som har korrekturläst texten.

Abstrakt

Syftet med studien var att undersöka verksamma förskollärares erfarenheter av att arbeta med lek som verktyg för lärande. Detta undersökte vi genom kvalitativa intervjuer av semistrukturerad karaktär med sex stycken förskollärare. I analysen av vår data framkom det två teman: Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande och Pedagogens betydelse i leken för barns lärande. Resultatet har visat att det finns ett samstämmigt synsätt på lek som verktyg för lärande. Det har även framkommit att leken anses vara något lustfyllt och viktig för barns lärande. Men även att pedagogernas eget synsätt på leken är av stor betydelse för huruvida leken kan användas som verktyg för lärande. Pedagogernas erfarenheter beskriver ett tydligt samband mellan lek och lärande där de menar att dessa hör ihop, och dem är samstämmiga att deras egen roll har en stor betydelse för hur och när ett lärande sker genom leken. I resultatet framkommer även att pedagogen har ett ansvar att ge både tid och material för lek så att leken kan användas som verktyg för lärande.

Nyckelord: *aktiv pedagog, förskola, lek som verktyg, lustfyllt lärande*

Innehållsförteckning

Inledning	5
Bakgrund	6
Olika perspektiv att se på lek i förskolan	6
Lek som verktyg för lärande - vad barn kan lära i leken	6
Lek som verktyg för barnen	7
Lek som verktyg för samspel, språk och socialt lärande	7
Pedagogens roll i leken	9
Pedagogers syn på lärmiljöns betydelse för lek som verktyg	9
Sammanfattning av bakgrund	10
Syfte	11
Metod	12
Metodval	12
Urval och genomförande	12
Databearbetning och analys	13
Forskningsetiska överväganden	14
Metoddiskussion	14
Resultat	16
Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande	16
Lek och lärande	17
Pedagogernas erfarenheter av lek, utbildning och undervisning	18
Den fria leken och rollekar	18
Pedagogens betydelse i leken för barns lärande	19
Vikten av en aktiv pedagog	19
Lärmiljöns betydelse för lek som verktyg	21
Sammanfattning av resultat	21
Diskussion	22
Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande	22
Pedagogens betydelse i leken för barns lärande	23
Slutsatser	24
Framtida studier	24
Referensförteckning	25
Missiv till förskollärare	27
Intervjuguide	28

Inledning

Under vår förskolläraryr utbildning väcktes ett speciellt intresse och en passion för lekens betydelse. Kursen Lek som värld, fenomen och redskap i förskolans verksamhet fick våra tankar att snurra och i och med detta kände vi att vårt examensarbete skulle behandla detta ämne. Westerlund (2009) diskuterar att det är under barns första levnadsår som barnen lär sig grunden för leken med hjälp av de vuxna. Detta innebär även att det är viktigt för barnen att lära sig vad som är på lek och inte. Vidare diskuterar författaren att grunden för att barn ska kunna leka är turtagning, ömsesidighet och samförstånd. Något som det har diskuterats och skrivits mycket om är leken i förskolan, om den kan ses som ett verktyg i lärandesammanhang. Lek och lärande är enligt Öhman (2011) oskiljbara. Knutsdotter Olofsson (2009) påpekar vikten av lek och hur den bidrar till att barn utvecklas och lär i leken. Även Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) diskuterar hur barn kan använda sig av lek som verktyg för lärande, men påpekar även att det finns olika teorier och tolkningar inom lekforskningen. Vidare poängterar Knutsdotter Olofsson (2009) att social kompetens, språkinläring, använda sig av fantasin och att kommunicera med andra men även minnesförmågan är några av de färdigheter leken kan utveckla. Huizinga (1945) menade att leken ska vara något som är frivilligt för barnen, men att det ska finnas gränser och regler. I leken menar författaren att barnen får möjlighet till att känna spänning, glädje och en medvetenhet om att när de leker så är dem inte "kvar" i sitt vanliga "jag".

I en studie av Lynch (2015) diskuterades lek i relation till läroplanen. Där belyser pedagogerna att läroplanen har som mål att inkludera lek i förskolan. Många av pedagogerna i studien menade att läroplanen inte har lek som mål. Inte heller att pedagogerna använder sig av leken som ett sätt att undervisa, då det skulle påverka tiden dem har för ett "riktigt" lärande. Dessa pedagoger har valt att spendera mindre och mindre tid tillsammans med barnen i deras lek på förskolan enligt Lynch (2015). Faas, Wu och Geiger (2017) diskuterar också förskolans läroplan där de anser att lek och lärande bör beaktas som en helhet i att bidra till barnens övergripande utveckling. Författarna diskuterar samtidigt att utifrån en av studierna visade att pedagoger inte såg den kopplingen mellan lek och lärande. I Läroplanen för förskolan Lpfö 98 (Skolverket, 2016) beskrivs leken som en viktig del i förskolans verksamhet i samband med barns lärande.

Vi har därför med bakgrund i den forskning som finns valt att smalna av ämnet lek till att inrikta oss på leken som verktyg för lärande och vilka erfarenheter förskollärare har av detta. Bland annat Pyle och Bigelow (2014) har genomfört en studie kring lekbaserat lärande där de fått fram tre huvudaspekter. Dessa tre är: *play as peripheral to learning, play as a vehicle for social and emotional development, and play as a vehicle for academic learning* (Pyle & Bigelow, 2014, s.392) där har vi valt att översätta vehicle med egna ord till verktyg. Detta kan relateras till vårt intresseområde vi ämnat studera, lek som verktyg för lärande. Pyle och Bigelow (a.a) avslutar med att påpeka att ämnet fortfarande kräver ytterligare forskning för att styrka de aspekter som framkom i deras resultat. Därmed ges belägg för att genomföra studien för detta examensarbete där fokus är pedagogens egna erfarenheter av att använda leken som verktyg för lärande.

Bakgrund

I detta avsnitt behandlas området lek som verktyg för lärande. De punkter som berörs är, till att börja med en beskrivning av olika perspektiv att se på leken i förskolan. Därefter presenteras lek som verktyg för lärande - vad barn kan lära i leken. Fortsättningsvis diskuteras lek som verktyg för samspel, språk och socialt lärande. Vidare lyfts även pedagogens roll i leken, och till sist pedagogers syn på lärmiljöns betydelse för lek som verktyg. På grund av att tidigare forskning och de intervjuade i vår studie använder sig av begreppet "pedagoger" har vi valt att benämna dessa som pedagoger istället för förskollärare.

Olika perspektiv att se på lek i förskolan

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) belyser att det förekommer olika teoretiska perspektiv på lek och huruvida den hör samman med lärande eller inte. Leken beskriver de som en metod barn använder sig av för att skapa en förståelse för sin omvärld som traditionellt kännetecknas som lustfylld, social och spontan. Pyle och Danniels (2017) diskuterar att trots att lek och lärande i vissa sammanhang framställs som åtskilda påpekar de att både forskare och yrkesverksamma inte kan frånsä sig att lek är en nödvändighet för utveckling och lärande. I forskning diskuteras leken som något med ett eget värde och lek med specifika syften, exempelvis lärande. Dessa olika perspektiv på lek i förskolan beskriver bland annat Øksnes och Sundsdal (2017) genom att belysa rätten till den lek som omnämns i barnkonventionen, den som anses ha ett värde i sig själv, den lustfyllda och kravlösa leken. Vidare diskuterar författarna även att den lek som tas upp i barnkonventionen står helt utanför den mer politiskt styrda leken med ett syfte för inläring. Doverborg, Pramling och Pramling Samuelsson (2013) påpekar att många barn spenderar stor del av sin tid i förskolan idag. I och med detta betonar författarna vikten av att pedagoger skapar goda möjligheter för barn att lära och utvecklas. Genom att leka tillsammans menar Öhman (2011) att tillfällen och möjligheter skapas för barnen att stärka sin självkänsla, skapa sociala relationer, utveckla sina kunskaper och framför allt, att ha roligt under den tiden. I en studie av Pyle och Bigelow (2014) framkom det att barns sociala och känslomässiga utveckling sker genom leken. Även Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) tar upp att i leken utvecklar barnen olika saker, bland annat socialt samspel. Detta framgår i ytterligare en studie där en av pedagogerna påpekar att ju mer barn leker, desto mer lär dem och utvecklar sin sociala kompetens (Pyle & Danniels, 2017). Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) diskuterar att förskolans verksamhet ska genomsyras av leken som ett aktivt verktyg för barnens lärande. Sammanfattningsvis kan man alltså urskilja olika perspektiv på leken och därmed dess betydelse för lärande.

Lek som verktyg för lärande - vad barn kan lära i leken

Öhman (2011) poängterar vikten av att använda sig av leken som verktyg för lärandet. Hon har utgått ifrån Piagets teorier och kan se lärandet som en spiral. Med hjälp av denna spiral kan man se att leken kan börja i vilket steg som helst, dock oftast utifrån en erfarenhet. Denna ger förståelse för barnet vad som hänt här och nu. Därefter kan barnen reflektera vad som hänt, och ger barnet en förståelse som i sin tur gör det möjligt för barnet att skapa en teori om det som man upplevt. Det sista steget är att barnet kan pröva det som dem lärt sig under de andra stegen. En viktig sak i detta är att barnen kan dra slutsatser från en situation till en annan. Detta börjar i leken genom barnens sammansatta övergångar i leken. Lynch (2015) beskriver även hon leken som ett aktivt lärande. Lekbaserat lärande är ett begrepp som diskuteras i en studie av Pyle och Danniels (2017) där det framgick att pedagogerna anser att leken kan användas som ett bra verktyg för att lära. Fortsättningsvis beskriver de att lek bidrar både till barns akademiska lärande men även för sin egen självutveckling där barnen

ges möjlighet att få utforska och pröva nya saker för att lära. Leken är ett bra tillvägagångssätt för att lära (Pyle & Danniels, 2017).

Det finns tre lekregler för det sociala samspelet. Dessa är *samförstånd, ömsesidighet och turtagande* (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s.94). Med samförstånd menar författarna att barnen som leker tillsammans förstår att de leker men även vad det är om de leker. Ömsesidighet förklaras med att barnen leker på likvärdig nivå, där det inte spelar någon roll på barnets ålder eller styrka. Med turtagningen menas att barnen är med på att ena gången bestämde jag och nästa gång är det din tur. I leken som sker i vardagen menar författarna därför att barnen får möjlighet till att lära sig demokrati och spelregler. Öhman (2011) poängterar att lek ger barn möjlighet till att utveckla sina kunskaper. Bland annat menar hon på att i leken lär sig barn att tänka självständigt, få en bättre självkänsla, använda sig av sina egna idéer, men de lär sig även att fördjupa sig i den kunskap som de redan har. Leken ger barn erfarenheter menar Öhman (2011). Genom detta ökar de sin förståelse för sådant som de stöter på i livet. Samtidigt skapar barn mening i leken vilket leder till att de får en kunskap.

För att en lek ska kunna utvecklas diskuterar Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) att barnen måste hitta lösningar så att de kan samarbeta i leken. När barnen leker och knäckt samma lek kod, så går leken framåt och det kan därför uppstå maktpositioner mellan barnen. Även Öhman (2011) tar upp att barn lär sig att närma sig andra barn genom lek. I och med detta lär de sig på så vis att kunna tolka barns perspektiv men även olika situationer. Förutom detta så nämner hon att barn lär sig att gå in i en roll, de lär sig att kommunicera och att komma överens med andra. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) diskuterar att barn lär sig bland annat social kompetens, kompromissa och känna empati för andra i leken.

Lek som verktyg för barnen

Jantan, Hamdan, Yahya, Saleh och Ong (2015) diskuterar att barns lärande inte ska vara påtvingat, utan det ska vara ett roligt och lekfullt lärande. Vidare diskuterar de hur viktigt det är för barnen att ha pedagogerna runt sig som fångar barnen och deras intresse, så att de blir motiverade genom att lära sig i leken. Författarna anser att det är viktigt att barnen är motiverade då det diskuteras att det kan uppstå problem som leder till att barn känner en press på att lära sig. Detta för att barnen inte ska tappa motivationen för att fortsätta. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) förklarar barnens lek som kognitiv och symbolisk. Utifrån barnets perspektiv är den även målmedveten. Med detta menar författarna att barnet har mål för leken, som under lekens gång kan ändras under tiden som leken pågår. Själva lekprocessen är viktigare för barnen än själva leken i sig, det vill säga produkten.

Broström, Sandberg, Johansson, Margetts, Nyland, Frøkjær, Kieferle, Seifert, Roth, Ugaste & Vrinioti (2015) beskriver att leken och lärandet hör ihop. Detta då det finns ett samspel mellan dessa två. Lynch (2015) diskuterar att genom samspel mellan barn-barn "äger" barnen det "samarbete" som blir mellan inläringen och leken. Lek barn emellan främjar att barnen utvecklar sin färdighet i bland annat matematik och språk genom leken. Jantan et al. (2015) tar upp att pedagoger från studien måste försvara leken som verktyg till undervisningen. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) diskuterar även att barn bearbetar verkliga erfarenheter i leken. I leken sker då ett klargörande, då de kan tänka i sammanhang och fundera på det som barnen ännu inte känner till.

Lek som verktyg för samspel, språk och socialt lärande

Enligt Westerlund (2009) tränar barn sin språkutveckling med hjälp av det sociala samspelet i leken. Därför blir leken ett sätt för barn att lära sig begreppsuppfattning. Hon menar att för att barn till exempel ska kunna låtsas dricka i leken måste barnet förstå begrepp som dricka och mugg. På grund av detta menar författaren att barnets språkutveckling hänger ihop med varandra. Språket är ett viktigt verktyg i rolleken, men även när barnen ska göra rollfördelningen till leken och iscensättning.

Det beror på att barnen måste göra om ord från sina erfarenheter till sina egna ord i leken. En annan aspekt som lyfts i samband med låtsasleken är *Att föreställa sig, att tänka sig, är de nödvändiga verktyg man behöver för att leka fantasilekar* (Knutsdotter Olofsson, 2009, s.79). Ett begrepp författaren använder sig av i sammanhanget är transformera, vilket innebär att barn har en förmåga att förvandla ett verkligt föremål till något annat i en pågående lek. Exempelvis att en sagobok kan förvandlas till en röntgenbild i en sjukhus-lek (Knutsdotter Olofsson, 2003). Sammanfattningsvis framställs å ena sidan språket för att kunna ge sig hän i rolleken men å andra sidan lägger man vikt vid barnets egen förmåga att kunna föreställa sig hur verkligheten transformeras, hur de ser föremål förvandlas för att passa in i leken.

Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) tar upp fyra begrepp som gestaltar leken. Dessa är *lustfylld, frivillig, spontan och symbolisk* (Pramling Samuelsson & Sheridan 2016, s.92). Vidare diskuterar författarna att lek är ofta social. Enligt Broström et al. (2015) är leken viktig för barn då de lär sig att samspela, både mellan barn-barn men även barn-vuxen, då man "tvingas" att vara sociala. I leken lär sig barn lekkoder som leder till att barn lär sig att samspela med varandra. I det sociala samspelet lär sig barn att kommunicera då de från början använder sig av gester, för att sedan lär sig att uttrycka sig i tal, nämner Pramling Samuelsson & Sheridan (2016).

Även Faas et al. (2017) diskuterar att genom leken lär sig barn bland annat det sociala samspelet vilket blir en förberedelse för barnen innan de ska ut i "världen". Detta sker då genom att fokus läggs på den sociala inlärningen, men även på lärande i den fria leken för barnen. Det är på detta sätt som barnen utvecklas med hjälp av pedagogik redan i den tidiga barndomen menar författarna på. Faas et al. (2017) tar upp att i Tyskland är det främst genom leken som barnen lär sig. Vidare diskuteras att det är för att barnen får fatta egna beslut och bestämma själva. Genom detta lär sig barnen då det sociala samspelet. Samtidigt diskuterar Broström et al. (2015) att de sociala interaktionerna mellan vuxna och barn gör det möjligt för barn att omvandla och bearbeta erfarenheter i till exempel leken. Jantan et al. (2015) menar på att pedagoger måste använda sig mer av leken i sin undervisning så att barn lär sig att samspela. Broström et al. (2015) diskuterar att det dock är viktigt att barnen även får möjlighet till att leka själva, som det är att dem får möjlighet till att leka tillsammans med andra barn. De fortsätter att diskutera vikten av pedagogernas deltagande i barnens lek för att främja deras lärande. Vidare diskuterar de även att det är viktigt i barnens lärande att pedagogerna deltar i leken.

Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) diskuterar att det barns sociala liv byggs på är kommunikation. De menar att barns språk utvecklas tillsammans med vuxna och andra barn, det vill säga samspel mellan andra individer, men poängterar även att detta sker i leken. Enligt Broström et al. (2015) uppstår det ett lärande när barn samspelar med andra barn och vuxna. De menar att det är omvärlden kring barnen och deras tidigare erfarenheter som barnen kan bygga vidare sin kunskap på. Även Lynch (2015) diskuterar att lek i förskolan har en viktig plats i verksamheten då det är ett hjälpmedel för att utveckla bland annat språket och socialt samspel. Vidare fortsätter hon att pedagogerna från hennes studie är överens om att lek är en fördel för barns sociala samspel. Detta då barnen lär sig genom leken, bland annat att lära sig att dela med sig och att samarbeta. Utifrån observationerna från hennes studier fick hon fram att det sker ett lärande när barn leker. Det hon främst kom fram till är att barn utvecklar sitt språk och sociala samspel.

En pedagog från Jantan et al. (2015) studie påpekar vikten av leken då barn utvecklar sina sociala färdigheter. Enligt Öhman (2011) lär sig barn genom lek och det är det sociala samspelet som är det viktigaste barnen lär sig. Det är här som det avgörs vad och hur ett barn kan lära sig i leken. Den kommunikativa kompetensen menar Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) att barn utvecklar i leken. De fortsätter med att belysa att barn lär i samspel med varandra, de lär av varandra tillsammans med varandra.

Pedagogens roll i leken

Enligt Jantan et al. (2015) ligger fokus på att barn kan lära genom lek i förskolan, och att det är ett tillvägagångssätt som man ska använda sig av som pedagog i undervisningen. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) tar upp att det alltid har funnits två sätt att se på leken. Ett av dessa sätt är som en pedagogisk aktivitet som är pedagog styrd. Jantan et al. (2015) fortsätter diskutera att genom lek kommer barnen att upptäcka och utveckla sina upplevelser. Detta menar de ligger som grund till varför lek och lärande hör ihop. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) diskuterar att pedagogen hjälper barnen att utveckla barns lek, men även att ge barnen en lärprocess genom att själva delta i deras lek. Genom att man är en aktiv pedagog och deltar i barnens lek, blir man en förebild för dem. I leken prövar barnen på att ta sig an olika roller och tar ett steg från sitt verkliga jag. Författarna fortsätter att diskutera att barnen väljer det som de själva känner sig bekväma med, vissa barn väljer självmant att vara hund, eller en annan roll som ses som "passiv" i leken för att kunna observera och lära sig vad som sker i leken fortsätter författarna att diskutera.

Genom lek, i samspel med andra (både vuxna och barn) ges barn möjlighet till olika aktiviteter där pedagoger som stöttar är det grundläggande för barnens lärande, tar Broström et.al (2015) upp. Jantan et al. (2015) diskuterar att lek är något som alla barn ska erbjudas. Barn skall därför uppmuntras och få möjlighet till att delta i lek. Öhman (2011) diskuterar att det är pedagogens ansvar att barn blir erbjudna möjligheter till lek. Med detta menar hon inte att de ska kunna få leka, utan att det avsätts tid för barnens lek. Hon menar även att det är viktigt att pedagoger förstår lekens betydelse. Men även att barn faktiskt har rätt till lek. Författaren fortsätter med att ta upp vikten av en aktiv pedagog som stöttar barnen i leken. Hon menar att pedagogen ska vara närvarande på både ett känslomässigt men även lekfullt sätt. På så vis menar hon att man lockar barnen in i lekens värld. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) poängterar att man kan aldrig nog betona vikten av pedagogens roll i barnens lek. Vidare diskuterar författarna vad barn lär sig beror på vad de får för förutsättningar, därav bland annat pedagogernas stöd och medverkan.

Att barn lär sig, så länge undervisningen sker på "rätt" sätt, där av behöver man ha en pedagog med som stöd (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016). I en studie av Broström et al. (2015) visar resultatet att pedagogerna i Sverige har en mer involverande roll för barnen i deras lärande. I Danmark visar observationerna på att pedagogerna tar ett steg tillbaka, så att barnen utmanar sig själva. Dock finns alltid pedagogerna som stöd i bakgrunden. Broström et al. (2015) diskuterar att det är komplext att möta barns behov av lärande på detta vis. De diskuterar detta då pedagogerna ena gången stöttar barnen, lär ur och uppmuntrar så att dem ska utvecklas och lära sig ännu mera. Detta leder till att barnen vågar testa sina gränser, men nästa gång ska barnen klara av att stå på egna ben och lösa problem som uppstår längs vägen. Författarna diskuterar samtidigt att om pedagogerna tar för stor plats i leken, tappar barnen intresset efter en stund. Därför ska målet för pedagogerna vara att barnen känner ett samspel mellan dem själva och pedagogerna. Författarna diskuterar att de bästa sätten för att lära sig är när pedagogerna samspelar med barnen, men även genom att stötta barnen i deras med och motgångar under deras lärprocess.

Pedagogers syn på lärmiljöns betydelse för lek som verktyg

Ytterligare en viktig aspekt att ha i åtanke när det kommer till lek och lärande är hur miljön i förskolan är utformad. Detta behandlar Eriksson Bergström (2013) i sin avhandling, där relationen mellan barn, pedagog och fysiska miljön är centralt men även Johansson och Pramling Samuelsson (2009) diskuterar miljöns betydelse för lärande. Å ena sidan diskuterar Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) att pedagogerna behöver bygga miljöer som leder till att barnen utvecklar olika kunskaper. Å andra sidan nämner Öhman (2011) att det är pedagogens roll att tillsammans med barnen skapa en stimulerande lekmiljö. Här påpekar hon även vikten av att pedagogen ska se till att

det är ett positivt lek-klimat som uppstår. Enligt författaren sker detta genom att pedagogerna ska stötta barnen i deras lek. Men det är lika viktigt att pedagogerna tar vara på barnens lek erfarenheter samt att utmana dem genom att bidra med nya material i miljön. Det är lika viktigt att barnen får möjlighet till att leka som det är att få vara med att leka.

I en studie av Knutsdotter Olofsson (2017) framgår att en av pedagogerna påpekar att det förhållningssätt man har får betydelse för miljös utformning i förskolan. Vidare menar författaren att pedagogen bör vara tillåtande för att barnen ska få möjlighet att påverka genom att flytta leksaker mellan olika rum, för många regler anses begränsande för barns lek. Jantan et.al (2015) berättar att en pedagog från deras studie anser att barn behöver röra på sig samtidigt som de ska utveckla sitt lärande. Beroende på hur miljön är utformad ger det barnen möjlighet till rörelse. Samtidigt diskuterar Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) att barn samspekar med miljön, och detta har stor betydelse för barns lärande. Detta menar författarna är på grund av att barnens lärande ska underlättas, men det ska även stimulera och utmana barnen i deras lärande. På grund av detta ska miljön vara utformad så att det vardagliga lärandet för barnen påverkas genom ett lustfyllt lärande i till exempel leken. Detta ska ske genom barnens egna förutsättningar menar de på. I Eriksson Bergströms (2013) avhandling framgår att flertalet studier som behandlar förskolemiljön anser miljön vara viktig för barns sociala samspel men även för leken. Detta påpekas även av Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) som nämner att, för att barn ska kunna lära sig så använder de sig av sina sinnen med hjälp av samspel av andra människor men även från sin omgivning. Varje dag gör barn nya upptäckter från sin omgivning. Detta sker bland annat genom leken. Vidare fortsätter Eriksson Bergström (a.a) med att beskriva miljön som en "arena" där ett samspel utspelas mellan både vuxna och barn.

Sammanfattning av bakgrund

Øksnes och Sundsdal (2017) poängterar att leken har ett egenvärde och att man genom leken kan få ett lärande, speciellt när det är en lustfylld och kravlös lek. Öhman (2011) tar upp att genom lek ges barn förutsättningar för att utveckla kunskap. Även hon trycker på att det ska vara lustfyllt. Vidare stödjer även Pyle och Bigelow (2014) att barn utvecklar kunskap genom lek. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) och Pyle och Danniels (2017) tar upp att barn utvecklar olika saker i leken. Författarna menar på att ju mer barn leker desto mer utvecklar barnen sin sociala kompetens.

Jantan et al. (2015) beskriver att ett av många problem som uppstår i undervisningen för de yngsta barnen är att de är omotiverade, och att det är upp till pedagogerna att fånga barnens intresse för lärandet. Detta menar författarna sker genom att använda sig av leken. Samtidigt diskuterar de att det är många pedagoger som inte använder sig av leken, då det uppfattas som slöseri med tid. Öhman (2011) tar upp att det är förskolans och pedagogens ansvar att barn får möjlighet till lek. Med detta menar hon att det är med vänner och pedagoger på förskolan som barnen lär sig låtsaslek, som är den viktigaste leken. Även Lynch (2015) tar upp att utifrån hennes studie visar det sig att i förskolan guidar pedagogerna barnen genom lekfulla aktiviteter som barnen lär sig i. Det är bland annat pedagogernas ansvar att barnen blir erbjudna lek enligt Jantan et al. (2015).

Vidare diskuterar Broström et al. (2015) att när pedagogerna har en positiv syn på lärandet i leken kommer barnen att få en lekfull inläring. Genom att pedagoger är lekfulla kommer detta att bidra till ett lustfyllt lärande. Jantan et al. (2015) tar upp att barnen behöver ha en pedagog till hands i sitt lärande. Dock menar Broström et al. (2015) att om en pedagog tar för mycket plats i leken kan barnens egna initiativ bli bortglömda. Pramling Samuelsson & Sheridan (2016) diskuterar att de vuxnas attityd i leken är viktig men även huruvida pedagogerna stimulerar i leken och beroende på vilket material barnen har tillgång till. Författarna menar att leken måste få näring i form av olika material, samt pedagogernas aktiva roll. Författarna menar att det är lättare att kliva in i en roll för barn om de får rekvisita att leka med från till exempel en saga.

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka sex verksamma förskollärares erfarenheter av att arbeta med lek som verktyg för lärande.

Metod

Detta avsnitt inleds med en motivering för val av studiens metod, urval och genomförande följt av databearbetning och analys. Därefter redovisas de forskningsetiska överväganden som tagits i beaktande. Avslutningsvis presenteras en metoddiskussion där studiens eventuella utmaningar och svårigheter kommer att behandlas.

Metodval

Syftet med studien var att ta reda på förskollärares erfarenheter av att arbeta med lek som verktyg för lärande. Därför ansåg vi att bästa metod för detta var kvalitativa intervjuer med verksamma förskollärare. Kvale och Brinkmann (2014) framskriver denna forskningsmetod som ett sätt att bilda sig en förståelse för den intervjuades perspektiv. Enligt Alvesson och Deetz (2000) är den löst strukturerade intervjun en ofta förekommande kvalitativ metod. Genom att använda detta tillvägagångssätt ansåg vi att det var möjligt att skapa goda förutsättningar för att undersöka det vi hade för avsikt att ta reda på, förskollärares erfarenheter. Vår ambition var att med intervjupersonernas medgivande använda ljudinspelning samt papper och penna för att kunna komplettera med sådant som intervjupersonernas minspel, kroppsspråk, miljöns utformning samt stämningen under samtalen. Stukát (2011) påpekar att transkribering av ljudinspelning är tidskrävande samtidigt rekommenderar Kvale och Brinkmann (2014) detta för att underlätta analysarbetet.

Vi valde att använda oss av en intervjuguide (se bilaga 2). Ett antal intervjufrågor används där dess rangordning inte har någon betydelse. Vi utgick från vårt syfte med studien och formulerade därefter frågor vi ansåg skulle kunna besvara syftet. Vi skrev även ett antal följdfrågor utefter svar vi kunde tänkas få, detta för att kunna fördjupa oss i intervjun. Bryman (2011) anger ett flertal punkter att ha i åtanke vid utformandet av en intervjuguide. Där påpekas bland annat att man som intervjuare bör vara beredd på att ha en viss flexibilitet under intervjuens gång när det kommer till frågornas ordningsföljd. Vår förhoppning var att en intervjuguide skulle skapa en lättare stämning där det inte sågs så strikt på frågorna som ställdes, utan att se intervjuerna mer som ett samtal. Detta för att få ut en så trovärdig utsaga som möjligt från förskollärarna. En intervjuguide ger möjlighet att ställa följdfrågor som *Kan du berätta mer?*, *Har jag förstått dig rätt om jag tror att din uppfattning är...?* (Stukát, 2011, s.44). Detta i sin tur menar författaren kunna skapa förutsättningar för att nå en bredare bild av intervjupersonens svar.

Urval och genomförande

Eftersom vårt syfte var att ta reda på förskollärares erfarenheter av att använda lek som verktyg för lärande valde vi att försöka ta del av olika slags verksamheter, på grund av att många förskolor inspireras av olika arbetssätt. Vi tog därför kontakt med två förskolechefer i olika verksamhetsområden. Dels för att se hur intresset hos dem såg ut samt få deras samtycke till att delta i vår studie. Därefter bad vi respektive förskolechef själva välja ut tre lämpliga förskollärare som var intresserade av att bli intervjuade. Detta skulle kunna beskrivas som ett bekvämlighetsurval eftersom vi valde personer i vår närhet (Bryman, 2011). På grund av att en av de tillfrågade förskollärarna på en av förskolorna inte kunde avsätta sin tid för intervjun slutade det med tre deltagare från en förskola och två deltagare från en annan. Vi hade som mål att genomföra sex intervjuer till att börja med och valde därmed att ta kontakt med en förskollärare från ytterligare en förskola som deltagit i en av våra pilotstudier för att få dennes samtycke att använda oss utav den intervjun i vår studie. Detta godkändes och därmed kunde vi gå vidare som planerat.

I tabellen nedan presenteras urval av informanter och dess verksamma år. Samtliga har fått fingerade namn.

Pedagog	Emma	Anna	Frida	Kristina	Stina	Caroline
Verksamma år	6	7	10	30	31	32

Ett missiv (se bilaga 1) med information angående vår studies syfte och innehåll skickades sedan ut till de berörda för att få deras samtycke till deltagande. Tidsbokning för träff skedde på vårt initiativ genom telefonkontakt med förskollärarna. Tid och plats valdes av den intervjuade vilket betyder att intervjuerna genomfördes på olika platser. Samtliga intervjuer hade en tidsåtgång på mellan 30-60 minuter. Med den intervjuades medgivande användes ljudinspelning vilket fem av de sex förskollärarna gav medgivande till. Anteckningar med penna och papper användes främst under den intervju där ljudinspelning inte var godkänt men även under de övriga fem. Detta valde vi för att kunna anteckna bland annat miljön, stämningen i rummet och ansiktsuttryck hos intervjupersonerna. Eriksson - Zetterquist och Ahrne (2015) påpekar att det har stor betydelse för själva intervjun hur väl förberedd man är som intervjuare. Det tog vi fasta på genom att bearbeta våra frågor och skapa en struktur på huvudfrågor och förslag på följdfrågor till dessa innan vi genomförde intervjuerna. Vi delade upp arbetet som så att vi genomförde tre intervjuer på varsitt håll. Nästa steg var att analysera vår insamlade data för att då synliggöra om mättnad uppnåts eller om kompletterande intervjuer skulle krävas. I enlighet med Eriksson - Zetterquist och Ahrne (2015) ansåg vi att efter sex intervjuer fick vi i stort sett liknande svar och någon ny information verkade inte framkomma. Att genomföra intervjuer för att sedan analysera och därefter ta ställning till huruvida en mättnad uppnåts är ett bra arbets sätt för att kunna göra denna bedömning (Eriksson - Zetterquist och Ahrne, 2015).

Databearbetning och analys

Enligt Svensson och Ahrne (2015) påbörjas detta analysarbete ofta i ett tidigt skede av studien, innan forskaren samlat in allt sitt empiriska material sätts en process igång där en analys under själva intervjun startar. Med detta menar författarna att det är ett processarbete som överlappar varandra. Intervjuer, transkriberingar och analys sker om vartannat under studiens gång. Efter transkriberingen av våra ljudinspelningar från intervjuerna lästes dessa igenom flera gånger för att bekanta oss med innehållet. Svensson och Ahrne (2015) beskriver det inspelade från en intervju som studiens data medan det transkriberade av detta bildar det empiriska materialet för studien. De påpekar även att det vanligaste analysarbetet görs genom att analysera transkriberingar och inte genom att lyssna på ljudinspelningar av en intervju. Vi utförde därefter en innehållsanalys i enlighet med Graneheim och Lundman (2004). Denna analys innebar att vi plockade ut de meningsbärande enheterna som svarade mot syftet med vår studie. Sedan kondenserades de meningsbärande enheterna för att sedan kodas. Vidare jämförs likheter och skillnader i koderna och kategoriseras till teman. De meningsbärande enheterna är baserade på transkripten från intervjuerna och är därmed citat av intervjupersonerna. Kondenseringen av dessa citat har vi sedan sammanfattat med egen tolkning för att i sin tur utvecklas till en kod utifrån den meningsbärande enheten. De två första stegen i analysen utfördes separat av oss och sedan jämfördes och godkändes dessa före det sista steget, vilket gjordes tillsammans för att öka studiens trovärdighet. Denna analysmetod gav oss möjlighet att bearbeta vårt datamaterial grundligt och bli insatt i helheten för att till slut komma fram två övergripande teman i vår analys. För ett exempel och därmed ett förtydligande av denna analysprocess se tabell nedan som vi utformat i enlighet med Graneheim och Lundman (2004).

Meningsbärande enhet	Kondensering	Kod
Barn lär sig genom lek, det är ett lustfyllt lärande. Lärande genom lek är ett bra verktyg, ett väldigt bra sätt för barn att lära sig	Barn lär genom lek	Lustfyllt lärande

Genom detta fick vi fram två teman, dessa är: Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande och Pedagogens betydelse i leken för barns lärande. I relation till temat hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande träder ett antal aspekter fram. Dessa är lek och lärande, den fria leken och rollekar samt pedagogernas erfarenheter om lek, utbildning och undervisning. I temat Pedagogens betydelse i leken för barns lärande träder följande aspekter fram: vikten av en aktiv pedagog och lärmiljöns betydelse för lek som verktyg.

Forskningsetiska överväganden

Under hela vår pågående process av examensarbetet har forskningsetiska överväganden tagits i beaktande. Detta med stöd av Vetenskapsrådets forskningsetiska principer och dess fyra huvudkrav. Dessa är: informationskravet vilket innebar att vi informerade de berörda deltagarna om vårt syfte med studien, att deras medverkan är frivillig samt att de innehar rätten att avbryta om - och när helst de vill. Samtyckeskravet innebär att forskaren, i detta fall vi, skall inhämta de medverkande deltagarnas samtycke, i de fall där barn är med i en undersökning krävs även vårdnadshavares samtycke då barnet är under 15 år. Eftersom vi enbart genomfört intervjuer med förskollärare var detta inte nödvändigt i vårt fall. Via telefonkontakt med förskolecheferna fick vi deras samtycke till att få genomföra vår studie i respektive verksamhet. Även förskollärarna gav sitt samtycke till att medverka och vi var noggranna med att informera om att vi ville använda oss av ljudinspelning under intervjuerna. Konfidentialitetskravet *Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem* (Vetenskapsrådet, 2002, s.12). Nyttjandekravet säkerställer att den insamlade informationen om enskilda individer enbart får användas i forskningsändamål, i detta fall, vårt examensarbete (Vetenskapsrådet, 2002). Ovanstående information samlades i ett missiv (se bilaga 1) som skickades ut via mail till de berörda deltagarna i god tid innan intervjuerna skulle äga rum.

Metoddiskussion

I ett tidigt skede i vårt examensarbete var ambitionen att genomföra både intervjuer och observationer för att kunna besvara vårt syfte med studien. Syftet var att undersöka förskollärares erfarenheter av att arbeta med lek som verktyg för lärande. Vi kände att genom intervjuer skulle vi kunna få syn på förskollärares egna erfarenheter. Samtidigt som det genom observationer skulle skapa tillfällen och möjligheter att få se med egna ögon huruvida förskollärarna agerade i enlighet med deras utsaga eller om det såg annorlunda ut. Detta tar Eriksson - Zetterquist och Ahrne (2015) upp genom att belysa just hur dessa två metoder kan komplettera varandra. Författarna menar att genom ett första skede observera kan man sedan med stöd av intervjuer se om detta kan bekräftas. På grund av att tiden inte var tillräcklig för att genomföra båda metoderna valde vi därför bort observationer för att istället lägga all vår fokus på att genomföra kvalitativa intervjuer. Vi började därefter att läsa in oss på metodlitteratur för att kunna utforma en så bra intervju som möjligt. Som vi tidigare nämnt beslutade vi oss för att genomföra semistrukturerade intervjuer där vi valde att använda oss av en intervjuguide. Detta mest på grund av att Bryman (2011) beskriver intervjuguiden som ett bra tillvägagångssätt för att skapa ett samtal där det ges utrymme för följdfrågor under

intervjuns gång. Vi ansåg att detta var till vår fördel då vi inte i förväg behövde följa fasta frågor utan istället kunde vi låta samtalet styra vilka följdfrågor som passade bäst för stunden.

Under processen att få tag i deltagare till vår studie bad en av de två förskolecheferna vi tagit kontakt med om att få ta del av intervjufrågorna i förväg. Detta var på förskollärarnas önskemål för att kunna förbereda sig. Dock var detta något vi helst ville undvika då vår intention var att få så "naturliga" svar som möjligt under själva intervjun. På grund av valet att inte ge ut frågorna i förväg avsåg sig två förskollärare att delta i studien. Då denna förskolechef har ansvar för ett flertal förskolor lyckades vi trots detta få tag i två nya deltagare till vår studie.

Vi är nöjda med både genomföranden och transkriberingar av våra intervjuer. Vi anser att denna kvalitativa intervjumetod passade bra till vårt syfte att undersöka förskollärares erfarenheter. Dock var en av de intervjuade emot ljudinspelning vilket innebar att detta krävde att anteckningar gjordes för hand. I jämförelse med intervjuer där vi fick använda oss av ljudinspelning, märktes en skillnad på hur utförligt transkript detta gav oss. Det var betydligt svårare att kunna fokusera på hur den intervjuade använde sig av ansiktsuttryck och de små detaljer vi annars kunde lägga fokus på under intervjuer där ljudinspelning gav ett stort stöd. Även det som sades var svårt att hinna med att skriva ner, vilket resulterade i att vi missade att få ner allt. Vi upplevde att det inte ställdes samma typ av följdfrågor under den intervjun som vi inte fick använda oss av ljudinspelning som på de övriga intervjuerna, då vi inte kunde vara lika uppmärksam på vad som verkligen sades utan att fokus låg på att skriva. Detta kan ha påverkat vårt resultat genom att vi eventuellt missat väsentlig information. Svensson och Ahrne (2015) gav en beskrivning av analysarbetet som en process där analysen påbörjas redan under intervjun. Detta märkte vi redan under intervjun genom att vi började analysera svaren och hur förskolläraren valde att uttrycka sig.

Resultat

Här nedan presenteras resultatet för studien och som tidigare nämnts i metoddelen använde vi oss av en innehållsanalys utifrån det insamlade datamaterialet. I analysen framträder två övergripande teman i relation till vårt syfte, vilket var att ta reda på vilka erfarenheter förskollärare har av att arbeta med lek som verktyg för lärande. Utifrån det första temat; Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande träder ett antal aspekter fram. Dessa är lek och lärande, den fria leken och rollekar samt pedagogernas erfarenheter om lek, utbildning och undervisning. I andra temat; Pedagogens betydelse i leken för barns lärande träder följande aspekter fram: vikten av en aktiv pedagog och lärmiljöns betydelse för lek som verktyg.

Det var sex stycken verksamma förskollärare som deltog i de olika intervjuerna, från tre olika förskolor. Som vi tidigare nämnt i vårt urval har samtliga deltagare fått fingerade namn och där framgår även hur många års erfarenhet de har av förskolläraryrket. Eftersom vi genomgående i arbetet valt att använda oss av begreppet "pedagoger" kommer även förskollärarna från intervjuerna att benämnas som pedagoger.

Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande

I analysen träder ett samstämmigt synsätt på lek fram. Lek beskrivs som något som är och bör vara lustfyllt i barns liv. I detta sammanhang nämns i synnerhet den fria leken vilken flera av pedagogerna beskriver i samband med lustfylld lek. Rollekar framställs som ett verktyg för barnen att bearbeta erfarenheter. Detta i sin tur menar pedagogerna bidrar till barns lärande i den mening att barn får möjlighet att utveckla dels sin sociala förmåga men även stärka sig själv genom att kliva in i olika roller. I kommande citat kan man tolka Anna som att leken är och kan användas som verktyg för barns lärande där hon samtidigt uttrycker att hennes egen roll är betydelsefull i sammanhanget.

Lek är mycket mer, lek är fantasi säger vi och lek är lärande och lek är socialt samspel och lek är också makt och lek är, man lär sig moraliskt liksom det... Det är mycket i lek och därför har vi en väldigt utmanande uppgift att se till att lek blir både lärande men samtidigt fostran i det (Anna).

Det framkom även utifrån analysen att leken är det mest tacksamma verktyg pedagoger har i förskolan att arbeta med, men att det är väldigt krävande. Genom leken får barnen kunskap i det sociala samspelet där de kan lära sig koden för att fungera i grupp. Det ansågs även att i leken kan barnen inte göra fel när de tar in ny kunskap.

Leken är komplicerad och krävande men det mest tacksamma verktyget vi har. De får en säker arena att bearbeta och utforska nya upplevelser och kunskaper utan att behöva misslyckas (Emma).

Som tidigare nämnts ovan bearbetar barn sina erfarenheter i leken vilket framgår av pedagogernas berättelser. Leken på så sätt är ett bra verktyg för barnen att använda sig av i den processen. Genom detta lär sig barn att bearbeta erfarenheter vilket innebär att de leker sig igenom det de upplevt.

...jätte viktigt. Alltså superviktigt. Dom leker ju alla lekar. Dom leker leken som dom varit med om dom har varit med om något hemskt hemma. Någon hemsk bilolycka eller vad som helst så leker dom ju sig igenom den processen det märker man ganska snart (Caroline).

Ett annat sätt att använda lek som verktyg framkom i analysen, detta var att lek kunde ses som så mycket mer än bara "att leka". Det ansågs gälla även när man till exempel pysslar eller målar också. Det framkom att när barnen satt och pysslade med en pedagog kunde de lösa ett problem tillsammans, där hon kunde stötta barnen i deras funderingar men samtidigt även låta dem försöka och se om det verkligen fungerade eller om de var tvungna att tänka om. Detta synsätt på att lek används som verktyg för lärande visar sig genom följande citat:

...bygga en stad av papp, så kan ju jag ha en idé men då får man ju sätta sig. Hur ska vi göra? Hur ska vi börja? Och höra deras förslag. Det är så himla kul (Caroline).

Det är lätt att säga att lek är när dom leker rollekar, och går in i olika roller och sådär. Men det gör ju barnen även när dom... Sitter i byggen så är det ju lek där. Och när dom sitter och skapar så kanske det är lek i det när dom sitter med play doh. Då måste ju någon vara där och ge dom en hint om. Om jag sitter och limmar... Det finns bara ett limstift, och jag ska limma två träbitar, det går ju inte (visar med två händer hur dom faller isär). Men har ingen annan talat om för mig att här... titta... det här kan du ta. Pedagogen ska vara med och handleda och ställa fram och utveckla och ge möjligheter (Stina).

Utifrån detta citat som vi fått fram från analysen framkommer det tydligt att lek är mer än lek och att barn kan få möjlighet att prova på saker och se hur det fungerar eller inte i det sammanhanget som barnet jobbar där och då. Men att det är viktigt att det finns en pedagog som är med och stöttar och möter upp barnen längs vägen när de stöter på hinder i sin läroprocess.

Lek och lärande

Samtliga pedagoger beskriver sina erfarenheter av lek och lärande på liknande sätt, vilket i sin tur visar på att deras syn på lek är att den kan användas som verktyg för att lära, därmed att man leker kunskap. För vissa visar det sig att genom leken kan man lekträna, till exempel samspel, där barn får möjlighet att lära det som just hen behöver med lek som verktyg för att uppnå det resultat pedagoger vill uppnå.

Vi leker kunskap vi leker hela tiden (Anna).

Och en del barn behöver ju faktiskt lekträna det här sociala samspelet. Då kanske vi väljer ut att det här är en bra lek att träna det här i (Stina).

Analysen visar att pedagogerna även anser att det sker en självutveckling för barnen samt det sociala samspelet. Dels nämns värdegrunden, att det är något som barnen lär i leken. Detta frambringar en positiv syn på lek där pedagogerna menar att leken är en nödvändighet för att barn ska kunna utvecklas och lära. Dels framkommer det att även om barnen vet vad som är rätt och fel leker barnen inte alltid utifrån det som pedagogerna anser vara rätt förhållningssätt men pedagogerna anser ändå att det sker ett lärande där dessa situationer uppstår och barnen kan få en förståelse för sitt agerande.

Om man kan prata och få dom att förstå att när du gör så här blir ju faktiskt Pelle ledsen... .... äldre barn kan man ju faktiskt prata med och dom kan få förståelse men det upplever jag många gånger att barnen har förståelse när man pratar men sen i sitt agerande så glömmar man bort det här, då gör man det man vet att man inte ska göra (Stina).

Ett synsätt som framträder i resultatet är att lek hör samman med lustfyllt lärande, genom detta visas att lek kan användas som verktyg för lärande. Leken anses vara någonting som är ständigt närvarande i barns liv, som utvecklas hela tiden. När lärande sker med hjälp av leken som verktyg blir det ett lustfyllt lärande enligt pedagogerna. I detta sammanhang ges följande uttalande om leken:

Barn lär sig genom lek, det är ett lustfyllt lärande (Stina).

Resultatet visar också att pedagogerna poängterar att leken har betydelse för barns lärande, även att det ska ske på ett lustfyllt sätt så att barnen tycker att det är roligt att lära sig. Analysen visar även på att pedagogerna anser att leken är viktig och att det finns ett tydligt samband mellan leken och lärande. Detta kan tolkas som att lek och lärande är något som hör ihop, att genom lek sker ett lärande. Samtidigt påpekar pedagogerna att de ofta fått frågan "har ni bara lekt idag".

Jaha har ni bara lekt idag? Leken är grunden till för ett lustfyllt livslångt lärande (Emma).

Med dessa citat framställs leken som en nödvändighet för barns lärande och något som barn ständigt utvecklar. Detta synsätt på lek som något lustfyllt är återkommande i alla intervjuer. De är alla samstämmiga om att lek leder till ett lustfyllt lärande.

Pedagogernas erfarenheter av lek, utbildning och undervisning

I relation till lek och lärande tas också upp de två begreppen utbildning och undervisning. Detta genom att beskriva utbildning som något som sker hela tiden i alla olika moment under dagen i verksamheten. Exempelvis vid påklädning och under måltider. Undervisning å andra sidan är pedagogerna tydliga med att det sker i enlighet med ett syfte för vad man vill lära ut till barnen.

Ja utbildning sker ju under hela dagen det är liksom i alla moment så pratar man ju, när man klär på sig när man går på toa, när man tvättar sig, när man äter allt är ju utbildning. Men när det blir undervisning då är det ju om jag har ett syfte med det (Kristina).

...men barnen kan ju lära sig av varandra i leken. Det tror jag. Men inte en regelrätt undervisning som vi kan ha om vi pratar ex djur. Men ett lärande i deras spontana lek det är klart att det finns (Caroline).

Dessa två citat visar på att utbildning enligt pedagogernas erfarenheter anses ske dagligen under alla moment där barnen i samspel med varandra kan utveckla nya kunskaper på egen hand. Medan undervisning har ett bakomliggande syfte till vad och hur barn förväntas lära sig genom lek vilket då innebär att deras egen roll får en större betydelse. Dessa uttalanden om de två olika begreppen kan tolkas som att pedagogerna ser att lek leder till lärande men att detta sker under olika förhållanden.

Den fria leken och rollekar

De typer av lekar som övervägande anses mest lustfyllda och ligger till grund för barns lärande nämns som den fria leken och rollekar. Pedagogerna beskriver den fria leken med att påpeka att det inte finns förutbestämda ramar eller regler i den typen av lek, vilket gör att barnen får möjlighet att leka efter sina egna erfarenheter. Men samtidigt reflekterade pedagogerna över att inte alltid barnen tänker på att de faktiskt lärt sig något i leken. Den fria leken anses vara den lek som främjar barns lärande bäst.

...därför att den sker naturligt och dom tänker inte på att dom lär sig, och barn lär sig bäst när dom har roligt och inte tänker (Frida).

I och med detta citat om den fria leken kan man återknyta till det lustfyllda lärandet. Ett flertal av pedagogerna påpekar att den fria leken ges mycket utrymme både inomhus och utomhus i deras verksamhet. Det beskrivs att i leken lär sig barnen bearbeta saker och ting. Att låta barnens egna erfarenheter styra leken menar pedagogerna bidrar till lärande. Det anses att det gör mycket för den lärande leken när barnen får leka utifrån sina egna erfarenheter.

Ja med det gör otroligt mycket för den lärande leken att dom får leka utifrån sina egna erfarenheter (Kristina).

Sammanfattningsvis anser pedagogerna att lek är ett bra verktyg för att utveckla lärande. I analysen framkommer att lek och socialt samspel hör ihop och när dessa används tillsammans leder det till ett lärande. Barnen utvecklar sin samarbetsförmåga och sociala förmåga genom leken.

Pedagogens betydelse i leken för barns lärande

En aspekt som tydligt framträder i analysen är att det krävs vissa förutsättningar för lek i förskolan. Pedagogernas erfarenhet av att använda lek som verktyg för lärande baseras på vilka förutsättningar som finns för att lek ska kunna ske.

Leken blir viktig om vi gör den viktig och om vi gör den eftertraktad, ser till att det finns förutsättningar för lek, finns tid, att det finns utrymme, att det finns material som främjar leken. Om vi gör den spännande och rolig och intressant och om vi kan vara med i leken på ett bra sätt då kommer barnen också tycka det är roligt. Tycker dom att det är roligt så lär dom sig (Frida).

I ovanstående citat beskrivs lekens förutsättningar dels genom att belysa betydelsen för lek, dels genom att man anser att pedagogen har ett ansvar att ge både tid och material för lek. Här framträder både Fridas synsätt på lek och även det lustfyllda lärandet fram. Genomgående kan man alltså se i resultatet att detta var ett återkommande tema för hur lek kan användas som ett verktyg för lärande.

Vikten av en aktiv pedagog

I resultatet framkom ett antal aspekter i relation till pedagogens roll i leken. Dessa var en pedagog som är aktiv/passiv, tillåtande, närvarande, lyhörd samt en pedagog som medinspiratör. Enligt pedagogernas erfarenheter är deras roll väldigt viktig för barnens lärande. Att både inta en aktiv och en passiv roll. De anser inte att man alltid måste sitta med och vara en aktiv pedagog på det viset utan att det kan räcka att man är aktiv på avstånd. Den fria leken och pedagogens roll i den beskrivs som en närvarande och lyhörd pedagog. En stöttande pedagog i konflikthantering, men även för att starta upp tankeverksamheten hos barnen i leken genom att ställa frågor eller "knacka på" i leken på ett medvetet sätt.

Min roll i leken bör vara både aktiv och passiv, beroende på vad jag är ute efter. Styrk lek bör jag vara aktiv. Lämna jag rekvisitan framme från leken kan barnen undersöka själva och jag bör då vara passiv (Emma).

Jag tänker att min roll i leken är att se vilken typ av roll jag ska ha. Om jag behöver ha en passiv roll som är bara, och lite överblick och lite koll så här eller om jag behöver ha en aktiv roll och kliva in i leken. Så jag tror att man har en jätteviktig roll i leken även om den är fri (Frida).

Detta kan tolkas som att pedagogen har en viktig roll i leken där en noggrann avvägning krävs huruvida man ska inta en aktiv eller en passiv roll i pågående lek. På så vis menar pedagogerna att de kan ha uppsikt över barnens samtal och hjälpa till att styra upp leken om det behövs. Uppstår det konflikter av olika slag är det viktigt att vara en närvarande och delaktig pedagog. På så vis kan man hjälpa barnen genom att stötta dem i leken.

Delaktig och närvarande pedagog för att kunna stötta barnen i konflikthantering i leken. - Ja jag måste ju vara ganska delaktig jag måste vara närvarande framförallt (Kristina).

En av pedagogerna brukar agera som medinspiratör, det var något hon ansåg sig vara viktigt i leken. Då kan man alltid finnas till hands för att hjälpa barnen med ledande frågor. Även de övriga pedagogerna ansåg att pedagogens roll ska vara aktiv i leken. Det är då man kan stötta och hjälpa barnen i leken med diverse olika problem som kan uppstå. När pedagogen är delaktig i leken, kan det samtidigt diskuteras och samtalas kring leken, bland annat genom att ställa öppna frågor som rör lekens innehåll. Att vara en tillåtande pedagog som lyssnar på barnens intressen och låter barnen få utrymme att bestämma över sin lek beskrivs som en lyhörd pedagog.

Genom att lyssna ta till mig det barnen leker genom leken och då tror jag det är jätteviktigt att jag inte heller styr så himla mycket men samtidigt ska jag vara öppen och tillåtande. Det tycker jag är jätteviktigt (Anna).

Ord som öppen och tillåtande, används för att beskriva en lyhörd pedagog där det krävs ett övervägande när och hur man inte kliver in i barns lek och inte tar över och styr den för mycket. Pedagogens roll var även det ett övergripande och återkommande tema i resultatet. Det allra tydligaste som framgick var den aktiva pedagogens roll. Samtidigt påpekade en av pedagogerna att det framkom att det diskuteras att på storbarnsavdelning passar pedagogerna på att jobba med datorn och gör dokumentationer medan barnen sitter och pysslar eller leker med sitt.

Hur många sitter inte med datorn då medan barnen pärlar pärlplattor (Caroline).

Pedagogerna ansåg att i leken kan barn inte göra fel, när de tar sig an ny kunskap. Därför framställer pedagogerna leken som ett bra verktyg för lärande där deras roll har stor påverkan huruvida ett lärande sker eller inte. Samtidigt påpekas att uppdraget inte alltid är helt problemfritt.

Att lära barnen genom att leka är det svåraste och viktigaste i vårt uppdrag (Emma).

I citatet uttrycks att barns lek har en stor betydelse för vilken roll pedagogen väljer att inta. En aktiv pedagog som är lyhörd, tillåtande, delaktig och stöttande är enligt pedagogernas erfarenheter grunden för att lek ska bli ett verktyg för lärande.

Lär miljös betydelse för lek som verktyg

Ytterligare en viktig aspekt som framkommer i pedagogens roll i barns lek för lärande är hur lärmiljön är utformad. Samtliga pedagoger tar upp miljön på ett eller annat sätt. De påpekar vikten av att bygga upp en bra lärmiljö för barnen. En bra lärmiljö framställs som tillåtande, att den bör ha ett syfte samt att den ska vara främjande för leken.

Att vi skapar bra miljöer, material som kan locka dom (Stina).

Här framgår pedagogernas erfarenhet av att goda miljöer och erbjudanden som lockar till lek kan skapa förutsättningar för lärande. Detta kan tolkas som att lärmiljös betydelse för leken baseras på pedagogernas val av utformning.

Jag har en pedagogisk tanke och mål med det jag gör (Emma).

Tillåtande miljöer är ju faktiskt det bästa för leken (Kristina).

Det pedagogerna menar med tillåtande miljöer är att materialet ska vara lättillgängligt för barnen, att material såsom leksaker och bilar får flyttas mellan olika rum i förskolan. Att det kräver ett syfte för att gagna lek och i sin tur kunna betraktas som verktyg för lärande.

Sammanfattningsvis framkommer utifrån resultatet att vissa förutsättningar krävs för att lek ska ske. Främst att det krävs en aktiv pedagog som är lyhörd, närvarande och tillåtande men även att lärmiljös utformning kan påverka. Pedagogens uppgift är därmed att skapa en god lärmiljö för att främja leken och för att detta i sin tur ska leda till lärande.

Sammanfattning av resultat

Det vi kan se av resultatet är att leken anses vara något lustfyllt och viktig för barns lärande. Pedagogernas eget synsätt på leken är av stor betydelse för huruvida leken kan användas som verktyg för lärande. Samtliga förskollärarnas erfarenheter beskriver ett tydligt samband mellan lek och lärande där de menar att dessa hör ihop. Vi tolkar detta som att genom lek sker ett lärande. Pedagogerna är samstämmiga att deras egen roll har en stor betydelse för hur och när ett lärande sker genom leken. Dels på grund av förhållningssätt och synsätt men även hur lärmiljöerna är utformade. I resultatet framkommer att pedagogen har ett ansvar att ge både tid och material för lek så att leken kan användas som ett verktyg för lärande.

Diskussion

I det här kapitlet kommer studiens resultat att diskuteras. Syftet med studien var att undersöka verksamma förskollärares erfarenheter av att arbeta med lek som verktyg för lärande. Utifrån resultatet kan lek ses som ett verktyg för barns lärande. Genom analysen framkom två teman, dessa är: Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande och Pedagogens betydelse i leken för barns lärande. Kapitlet avslutas med slutsatser och förslag på framtida studier inom området.

Hur lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande

Tidigare forskning beskriver olika perspektiv av leken och huruvida den leder till ett lärande. Det som framträder i vår analys är att det finns ett tydligt samband mellan lek och lärande, detta i likhet med Broström et al. (2015) som beskriver att ett samspel finns mellan lek och lärande. En intressant iakttagelse i detta är att det i vår analys träder fram att leken ses som lustfylld medan Jantan et al. (2015) och Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) beskriver ett lustfyllt lärande. Detta kan ses som att det finns ett samband mellan att leken i sig som lustfylld leder till att lärande blir detsamma. Samtidigt visar vårt resultat att uppdraget pedagoger har är en utmaning, där det inte är helt problemfritt att lära barn genom leken. I samma mening påpekas dock att denna uppgift pedagoger har i detta är viktig. Det vill säga att ge barnen lek, och i leken ge möjligheter till att lära.

Men hur kan leken då höra ihop med barns lärande? I vårt resultat framträder att leken kan användas som verktyg för lärande i olika sammanhang. Bland annat för att utveckla barns sociala förmåga. Detta visar både vårt resultat men även tidigare forskning som belyser hur lek kan användas som ett verktyg för lärande (Pyle och Bigelow, 2014; Pramling Samuelsson och Sheridan, 2016 & Westerlund, 2015). Resultatet visar även att lek är mer än bara lek, och att barnen genom lek kan få möjlighet till att prova på olika saker. Vidare visar resultatet även att leken används som ett verktyg för utveckling då barn bearbetar sina erfarenheter genom leken. I liknelse med Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) som tar upp att i leken bearbetar barn verkliga erfarenheter. I och med detta får barn en förståelse för vad de varit med om. Öhman (2011) menar att i leken får barn möjlighet att skapa förståelse för sådant de erfarit. Leken gör det möjligt för barnet att skapa en teori om det man upplevt.

Utifrån analysen framträder de två begreppen utbildning och undervisning. Pedagogernas erfarenheter av dessa är att undervisning sker utifrån ett syfte av vad de vill lära barnen genom leken. Detta kan ses som att båda dessa begrepp kopplas ihop med lek och lärande, i leken sker ständigt något slags lärande. Oavsett om det är pedagogens syfte att genom undervisning lära ut något specifikt eller om det sker genom utbildning i de vardagliga situationerna, exempelvis vid måltider och påklädning. I jämförelse med Jantan et al. (2015) som påpekar att leken som ett verktyg för lärande och undervisning måste försvaras, då det utifrån deras studie framkom att dessa två inte alltid ansågs höra ihop. En märkbar skillnad träder fram i och med detta då det i vår analys framkom att lek, undervisning och lärande har ett tydligt samband. Öhman (2011) diskuterar att barn lär sig nya saker genom att leka vilket är i linje med vårt resultat, där leken anses vara viktig för barns lärande detta stöds också av Lynch (2015). Där beskrivs leken som ett aktivt lärande vilket även Pyle och Danniels (2017) lyfter fram. Det kan ses att det finns ett samband mellan lek och lärande. I relation till detta är det även intressant att knyta an till pedagogernas tankar kring vad lek är och även hur leken kan uppfattas på olika sätt beroende på vilket synsätt man har. Det pedagogerna berättar om sina erfarenheter av lek är att det är mer än bara lek och kan förstås som att leken i sig är komplex och svårdefinierad. Det vi kan säga om lek utifrån vårt resultat och med stöd av tidigare forskning är

att leken leder till ett lärande. Detta framträder i vårt resultat där vi visar att lek ses som något lustfyllt i barns liv och att detta bidrar till att leken bör ses som verktyg för lärandet.

Vad kan barn lära sig genom lek? Analysen visar att barn utvecklar bland annat sin sociala förmåga genom lek. I liknelse med Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) där rollek beskrivs som ett lustfyllt lärande och att det är en metod som barn använder sig av för att skapa en förståelse för sin omvärld. Det stöds även av Jantan et al. (2015) som understryker vikten av det lustfyllda lärandet. Det vi kan se som något återkommande är det lustfyllda lärandet vilket genomgående haft en stor roll i vår studie, dels för att det finns tidigare forskning som poängterar detta och dels för att det är något pedagogerna i vår studie belyst. Detta kan förstås som att det framträder ett mönster i det lustfyllda genom både leken och lärandet.

Pedagogens betydelse i leken för barns lärande

Något som återkommer i vårt resultat är vikten av en aktiv pedagog. Det handlar både om pedagogens egen roll i barns lek och hur hen väljer att utforma lärmiljön i förskolan. Vårt resultat visar att pedagogerna är medvetna om lekens betydelse för barns lärande vilket även Öhman (2011) betonar. Samtidigt framkom utifrån resultatet att deras egen roll påverkar hur och när leken bidrar till ett lärande. Jantan et al. (2015) poängterar just pedagogens betydelse för att detta lärande genom leken ska äga rum. En pedagog som fångar barnens intressen motiverar därmed till att lära genom leken. I resultatet framkommer att barn får möjlighet till att prova på nya saker genom lek, men även se om barnets idéer fungerar i sammanhanget. Är det möjligt att limma ihop två träbitar med ett limstift? Hur ska barn veta om de inte får möjlighet till att prova på men även bli stöttade under denna process av en pedagog. Det framkommer att för att barnen ska få möjlighet till ett lärande krävs det att det finns en aktiv pedagog vid barnens sida för att hjälpa barnen när det uppstår hinder i deras lärprocess. Även Broström et al. (2015) menar att en aktiv pedagog är viktig för att främja barnens lärande. Det blir då intressant att fundera över vad det är för roll som en aktiv pedagog får i barns lärande. Broström et al. (2015) beskriver en aktiv pedagog som någon som stöttar barnen under lärprocessen, och att samspelet pedagog - barn är det bästa sättet för barn att lära sig. Vidare poängterar Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) vikten av en aktiv pedagog som stöd för barnens lärande. Jantan et al. (2015) diskuterar att pedagogerna borde använda sig av leken som verktyg för lärande. Detta då lärandet ska ske på ett roligt och lustfyllt sätt och inte vara påtvingat för barnen. Författarna diskuterar också vikten av en aktiv pedagog som fångar upp barnens intresse och som kan motivera dem i leken som verktyg för lärandet.

Utifrån resultatet framkom att det är viktigt att leken görs eftertraktad av pedagogerna. Det är deras ansvar att leken får tid men även att det finns material som bidrar till leken på ett positivt sätt. Även Öhman (2011) påpekar att det är viktigt att ha en aktiv pedagog som stöttar barnen i leken på ett lustfyllt och närvarande sätt. I relation till vårt resultat där det framkommer att en pedagog bör vara lyhörd, närvarande och tillåtande belyser Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) vikten av att pedagogen deltar i barns lek. Med detta menar författarna att pedagogerna kan stötta barnen i att utveckla leken, men att barnen även får en lärprocess under tiden pedagogen är med. Detta då barnen ser pedagogen som en förebild och barnen vågar ta sig an olika roller och gå in i en annan roll än sitt vanliga "jag". I relation med vårt resultat kan vi se att när pedagogen är närvarande i barnens lek, kan de hjälpa barnet att lösa konflikter som uppstår, och på så sätt stötta barnen i leken. Broström et al (2015) diskuterar att när barn samspekar med vuxna i leken ger det barnen möjlighet att omvandla och bearbeta sina erfarenheter, med den vuxne som stöd. Samtidigt framträder i analysen att pedagogen måste överväga i olika situationer hur, om och när de ska "knacka på" i barns pågående lek. Detta kan förstås som att en medveten pedagog kan läsa av barnen för att låta leken fortgå och därmed skapa lärandemöjligheter.

En intressant iakttagelse i vår analys är att miljöns betydelse för leken och barns lärande träder fram, trots att detta inte var något vi tog upp under intervjuerna. Detta kan förstås som att samtalet styrdes in på ämnet genom att pedagogernas berättelser antydde att den var relevant. Resultatet visar nämligen att miljön har betydelse för barns lärande i leken. Lärmiljön bör vara tillåtande och ha ett syfte för att kunna främja leken. Det pedagogerna berättar kan ses som att deras roll i detta har en stor betydelse för barns lek, men även för att lärande ska ske. Vårt resultat visar att pedagogerna anser att det är viktigt med tillåtande miljöer där materialet ska vara lättillgängligt för barnen, men även att materialet får förflyttas mellan rummen. Knutsdotter Olofsson (2017) ger belägg för detta genom att ta upp att pedagoger ska vara tillåtande så att barn får förflytta leksaker mellan olika rum, då författaren anser att om det finns för många regler begränsar man barnen i deras lek. I vår analys framgick att en tillåtande miljö är baserad på hur tillåtande pedagogen själv är, då de menar att detta gagnar barns lek och i sin tur lärande. Även Johansson och Pramling Samuelsson (2009) tar upp miljön och dess betydelse för barns lärande och hur dessa hänger ihop. Eriksson Bergström (2013) beskriver också att miljön är viktig för barns sociala samspel och för leken. Det vi kan se utifrån vårt resultat och tidigare forskning är att lärmiljön i förskolan bör vara genomtänkt av pedagogerna dels för att gagna leken och dels för att leken ska kunna leda till ett lärande.

Slutsatser

Utifrån vårt resultat visar det sig att lek som verktyg skapar förutsättningar till lärande men även pedagogens betydelse i leken för barns lärande. I linje med resultatet och tidigare forskning visar det sig att barn lär sig genom ett lustfyllt lärande och med hjälp av en aktiv pedagog. I liknelse med resultatet visar även tidigare forskning att barn utvecklar sin sociala förmåga i leken. I leken får barnen möjlighet att samspela med andra: Både pedagoger och barn har en viktig roll i leken, för att det ska uppstå ett lärande. I relation till att använda leken som ett verktyg för lärande finns ett antal olika aspekter att ta hänsyn till. Dessa är pedagogens roll i leken, hur lärmiljön utformas och därmed vilka erbjudanden som presenteras för att leken ska kunna få den plats och det utrymme som krävs för att detta ska bidra till barns lärande. Därför anser vi, även med stöd av Pyle och Danniels (2017), att det är viktigt att understödja detta synsätt genom att beskriva pedagogers stöttande roll i leken och att inte bortse från att leken är ett nödvändigt verktyg för lärande.

Leken är och kommer förmodligen alltid att vara något centralt i barns liv. Vi menar därför att vårt uppdrag som blivande pedagoger är att se till att ta med oss dessa kunskaper om lekens betydelse ut i verksamheten. Vi har ett uppdrag, ett viktigt sådant för att ge leken de bästa förutsättningarna så att leken bidrar till barns lärande. Om vi ger leken den tid och det material den behöver och dessutom förtjänar, är vi övertygade om att vi kan vara en aktiv och stöttande pedagog som skapar goda lärmiljöer där det sker ett lustfyllt lärande genom en lustfylld lek.

Framtida studier

I och med att vårt resultat av studien visar att leken idag används som verktyg för lärande anser vi att en intressant framtida studie skulle kunna vara att genomföra en liknande kvalitativ studie, med observationer. Detta för att se om resultatet skulle förbli det samma eller om det skulle synliggöra något annat.

Referensförteckning

- Alvesson, M. & Deetz, S. (2000). *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Broström, S., Sandberg, A., Johansson, I., Margetts, K., Nyland, B., Frøkjær, T., Kieferle, C., Seifert, A., Roth, A., Ugaste, A., & Vrinioti, K. (2015). *Preschool teachers' views on children's learning: an international perspective*. *Early Child Development and Care*, 185(5), 824-847. doi: [10.1080/03004430.2014.958483](https://doi.org/10.1080/03004430.2014.958483)
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Doverborg, E., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2013). *Att undervisa barn i förskolan*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Eriksson - Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34-54). (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Eriksson Bergström, S. (2013). *Rum, barn och pedagoger om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Umeå: Pedagogiska Institutionen Umeå Universitet. Tillgänglig: <http://umu.diva-portal.org/>
- Faas, S., Wu, S., & Geiger, S. (2017). *The Importance of Play in Early Childhood Education: A Critical Perspective on Current Policies and Practices in Germany and Hong Kong*. *Global Education Review*, 4(2), 75-91. doi: [EJ1155049](https://doi.org/EJ1155049)
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. *Nurse Education Today* (2004) 24, 105-112. DOI: [10.1016/j.nedt.2003.10.001](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001)
- Huizinga, J. (1945). *Den lekande människan: (homo ludens)*. Stockholm: Natur och kultur.
- Jantan, H. B., Bin Hamdan, A. R., Yahya, F. H., Saleh, H. B., & Ong, M. A. (2015). *Contributing Factors on Malaysia Preschool Teachers' Belief, Attitude and Competence in Using Play Activities*. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 4(3), 146-154. doi: [2252-8822](https://doi.org/2252-8822)
- Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (2009) I M. Jensen & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. (s. 145-162, 1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2003). *I lekens värld*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2009). *Vad lär barn när de leker?* I M. Jensen & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. (s. 75-92, 1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2017). *Den fria lekens pedagogik: teori och praktik om fantasileken*. (Första upplagan).
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

- Lynch, M. (2015) *More Play, Please: The Perspective of Kindergarten Teachers on Play in the Classroom*. *American Journal of Play*, 7(3), 347-370. doi: [EJ1070249](https://doi.org/10.1007/s10643-014-0666-1)
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2016). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. (3., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Pyle, A., & Bigelow, A. (2014). *Play in Kindergarten: An Interview and Observational Study in Three Canadian Classrooms*. *Early Childhood Education Journal*, 43(5), 385-393. DOI: [10.1007/s10643-014-0666-1](https://doi.org/10.1007/s10643-014-0666-1)
- Pyle, A., & Danniels, E. (2017). *A Continuum of Play-Based Learning: The Role of the Teacher in Play-Based Pedagogy and the Fear of Hijacking Play*. *Early Education And Development*, 28(3), 274-289. <http://doi.org/10.1080/10409289.2016.1220771>
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, P., & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17-31). (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Sverige. Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan: Lpfö 98*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Skolverket.
- Westerlund, M. (2009). *Barn i början: språkutveckling i förskoleåldern*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer- inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*. http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf
- Öhman, M. (2011). *Det viktigaste är att få leka!* Stockholm: Liber.
- Øksnes, M. & Sundsdal, E. (2017). *Leklust i förskolan: främja lekens egenvärde*. (Första upplagan).

Missiv till förskollärare

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Hej,

Vi heter Sabina Andersohn och Ulrika Olsson och studerar till förskollärare på Mittuniversitetet i Sundsvall och är nu inne på vår sista termin. Vi skriver nu vårt examensarbete som behandlar ämnet lek och lärande. Vi är intresserade av att undersöka verksamma förskollärares erfarenheter om detta genom en intervjustudie. Vi har varit i kontakt med er förskolechef och fått godkännande till att genomföra detta i er verksamhet. Vi tar därför kontakt med Er för att fråga om Ni vill delta i vår studie. Intervjun beräknas ta 30-40 minuter och vid ert medgivande vill vi gärna använda oss av ljudinspelning. Ni får även välja var ni vill träffas för att genomföra intervjun. Ert deltagande är självklart frivilligt och vårt samarbete får när som helst avbrytas om Ni så önskar. Detta tillhör de forskningsetiska riktlinjerna. Det insamlade datamaterialet kommer att behandlas konfidentiellt och enbart att användas av oss till vårt examensarbete och när arbetet blivit godkänt kommer allt material att förstöras. I och med att vårt intresse ligger i förskollärares erfarenheter kommer inte förskolan, kommun eller enskild förskollärare att nämnas vid namn i vårt arbete.

Vår förhoppning är att kunna genomföra intervjuerna i slutet av vecka 44 och under vecka 45. Vi kommer att kontakta Er under vecka 44 för att stämma av ert intresse och boka in en träff med Er. Vi ser din medverkan som värdefull för vår studie och ser fram emot ett kommande samarbete.

Har ni några frågor är ni välkomna att kontakta oss.

Med Vänliga Hälsningar Sabina och Ulrika.

Ni når oss via mail och telefon:

Sabina Andersohn: xxxxxxxx@yyyyyyt.mmmm.se 070-XXXXXXX

Ulrika Olsson: xxxxxxxx@yyyyyyt.mmmm.se 076-XXXXXXX

Intervjuguide

Informera intervjupersonen om att ljudupptagning kommer att ske vid medgivande om detta. Exempel på småprat för att inleda intervjun och skapa en god stämning.

- Hur länge har du arbetat som förskollärare?
- Vad var det som gjorde att du valde detta yrke?
- Vad tycker du mest om med att vara förskollärare?

Intervjufrågor

- Skulle du kunna berätta lite om vad lek innebär för dig? Vad är lek för dig?
- Är det vissa aktiviteter/lekar du anser vara mer lek än andra?
- Skulle du säga att leken är viktig i förskolan, om ja, kan du berätta på vilket sätt?

- Vad utvecklar barn för kunskap i leken enligt dig?
- Det låter intressant... Skulle du kunna berätta lite mer?

- Vad tänker du om pedagogers roll i leken? Vilka erfarenheter har du?
- Passiv eller aktiv?

- Måste det finnas en aktiv pedagog för att det ska ske en undervisning i leken?
- Hur tänker du då? Kan du ge exempel?

- Hur ser du som förskollärare på lärande(t) i leken? (Lärande genom lek?)
- Om du skulle utveckla det lite mer...?

- Hur blir leken ett viktigt verktyg i er verksamhet?
- Lustfyllt och roligt eller annan anledning?

- Hur skulle du beskriva leken i er verksamhet?
- Kan du ge ett exempel...

- Vilket utrymme ges leken i er verksamhet?
- Fria-leken? Planerad lek?

- Hur planeras lek in i er verksamhet?
- Kan du ge ett exempel...